

Να ζούμε αλλιώς, για να επιζήσουν άλλοι

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε ήδη, η άσκηση σε κοινωνικά πλαίσια σημαίνει ασκητική σχέση προς τη φύση, αφού οι επιπτώσεις της απληστίας της καταναλωτικής κοινωνίας είναι στενά συνδεδεμένες με αυτές των ορίων αντοχής των φυσικών υλών.

Ο άνθρωπος, καθώς ευρίσκεται οργανικά εντεταγμένος στο σύνολο του φυσικού και του ζωικού κόσμου, περιτριγυρίζεται από φυσική ύλη, η οποία αποτελεί συστατικά των πόρων της φύσης. Η δυνατότητά του να δαπανά αλόγιστα τους πόρους της φύσης αποκλειστικά για το άτομό του, χωρίς να υπολογίζει τις επόμενες γενεές, συνδέεται άμεσα με την άσκηση και τον αυτοπεριορισμό. Το γεγονός όμως πως έχει τη δυνατότητα χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων δεν σημαίνει πως έχει και το δικαίωμα να τους εξαντλήσει χωρίς να υπολογίσει τους

ανθρώπους των επερχόμενων γενεών. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η σύγχρονη πρόταση της ηθικής είναι «να ζούμε αλλιώς, για να επιζήσουν άλλοι».^[1]

Η ερμηνεία αυτής της πρότασης ηθικής παρουσιάζει κεφαλαιώδεις ενδιαφέρον. Η εξοικονόμηση της φυσικής ενέργειας είναι απαραίτητη τόσο για μια συγκεκριμένη κοινωνία, αφού θα προλαμβάνεται μια οικονομική κρίση, που θα αφορά σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, όσο και για τον κόσμο γενικότερα και ιδίως τον τρίτο κόσμο και για τις γενεές που θα ακολουθήσουν. Η αποφυγή της κοινωνικής πολυτέλειας στα αναπτυγμένα κράτη μπορεί να δώσει ζωή στις χώρες που θανατώνουν άτομα της παιδικής ηλικίας εξαιτίας της πείνας. Και ο πληθυσμός αυτών των χωρών είναι ο μισός της Γης. Άρα, είναι απαραίτητος ένας νέος προσδιορισμός του σύγχρονου ανθρώπου στις αναπτυγμένες κοινωνίες στο πλαίσιο μιας ασκητικής τάσης απέναντι στην πρόοδο και στην ανάπτυξη, αυτό που ονομάζεται απλή ζωή και σημαίνει τη μη πραγμάτωση όλων των δυνατοτήτων σε πολυτέλεια, σε ικανοποίηση επιθυμιών στη ζωή της άνεσης. Πρόκειται για μία θελημένη ηθική λιτότητας στο όνομα των άλλων, η οποία οφείλεται στην εγκράτεια^{187[2]}.

Με τη νέα αυτή στάση, ο σύγχρονος άνθρωπος οδηγείται σε μία νέα οριοθέτηση και έναν νέο προσδιορισμό. Οι ανεπτυγμένες κοινωνίες ευρίσκονται αντιμέτωπες με ένα καθοριστικό δίλημμα. Από τη μία πλευρά, εμφανίζεται η υπερκαταναλωτική κοινωνία και, από την άλλη, το πλαίσιο μιας ασκητικής στάσης που δείχνει να είναι απέναντι στην πρόοδο και την ανάπτυξη, αυτό που ονομάζεται απλή ζωή. Η επιλογή είναι δύσκολη για τον σύγχρονο άνθρωπο, διότι και η επιλογή της ασκητικής πλευράς σημαίνει τη μη πραγμάτωση όλων των δυνατοτήτων σε πολυτέλεια, σε ικανοποίηση επιθυμιών, στη ζωή της άνεσης. Πρόκειται για μια ηθικά ηθελημένη ζωή λιτότητας και εγκράτειας στο όνομα των άλλων.^[3] Έρχεται στο προσκήνιο για μία νέα ζωή που εκκινεί με τη συμφιλίωση ανθρώπου-περιβάλλοντος.

Ίσως ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν επείγεντο σε τέτοια έκταση η συμφιλίωση ανθρώπου και περιβάλλοντος. Μόνο αν προσεγγίσουμε την εγκράτεια μέσα από το ορθόδοξο ήθος, θα συνειδητοποιήσουμε πως «η κάλυψη των αναγκών μας, η φροντίδα για τον πλησίον, ο οποίος επηρεάζεται από την χρήση που κάνουμε των υλικών αγαθών και η αναφορά της κτίσης στον Θεό δεν είναι έννοιες αντιφατικές. Μόνο τότε θα κατανοήσει ο σύγχρονος άνθρωπος πως όλα ενώνονται σε μια χρήση των υλικών πραγμάτων που είναι ευχαριστιακή και δοξολογική».^{189[4]} Ο άνθρωπος ζώντας μακρόν από τις αρχές του ορθόδοξου ήθους δεν έχει μάθει να συνεργάζεται με τη φύση, αφού προσεγγίζει τη φύση ωφελιμιστικά. Η μετάβαση από την εκμετάλλευση στη συνεργασία, ή πιο σωστά στη συμφιλίωση, δεν σημαίνει πως, για να λυθούν τα οικολογικά προβλήματα,

όπως τα εννοεί ο καθένας μας, πρέπει να θεωρήσουμε τη φύση από μόνη της ως αγία.¹⁹⁰[5]

Ωστόσο, σύμφωνα με τον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο Γιαννουλάτο, είναι καιρός να κατανοηθεί πως η φύση είναι κάτι το ιερό. Δεν ευρίσκεται έξω από τις ενέργειες του Αγίου Πνεύματος. Τα διάφορα αντιπροσωπευτικά στοιχεία της φύσης που μετέχουν στην Ορθόδοξη λατρεία δε μετέχουν διακοσμητικά αλλά «οργανικά». Συγκεκριμένες μορφές της φύσης όπως ο άρτος, ο οίνος, το έλαιον, το θυμίαμα, εντάσσονται σε μια λειτουργία κοινωνίας αγάπης. «Η επανεύρεση της διαστάσεως της ιερότητας της φύσεως, της αρχικής αρμονίας της με την ανθρώπινη φύση, αποτελεί αποφασιστική συμβολή στην επίτευξη γνήσιας παγκόσμιας κοινωνίας».¹⁹¹
[6] Τα ανωτέρω μάς οδηγούν στη διαπίστωση, που για τους αγίους αποτελεί βίωμα, πως άνθρωπος και κόσμος φτάνουν στη συμφιλίωση μόνον μέσω του Θεού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 85.

[2] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 85.

[3] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 87.

[4] Θεόκριτοφ, 2003, σ. 65.

[5] Νικολαΐδης, 1990, σ. 76.

[6] Γιαννουλάτος, 2005, σ. 52.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.